

EXTRAESCOLARS AMB EL TEIXIT ASSOCIATIU

Paidos-Fundesplai

Sant Cugat del Vallès

EXPERIÈNCIES D'OPORTUNITATS EDUCATIVES

EDUCACIÓ
360
A TEMPS COMPLET

1ª edició: febrer 2018

Edició: Fundació Jaume Bofill

Autoria: Clàudia Vallvé, Claudia Viñas - Xarxa de consultors

Disseny i maquetació: Xevi Riera - clou.cat

Copyright: Fundació Jaume Bofill

Reconeixement - Compartir igual (by-sa) - Internacional:

Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals cal fer-se amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

EXTRAESCOLARS AMB EL TEIXIT ASSOCIATIU

INFORMACIÓ BÀSICA

Descripció sintètica de l'experiència

Projecte emprès per Paidos, una entitat de lleure educatiu que ofereix a les escoles de Sant Cugat activitats extraescolars vinculades a les entitats de l'entorn, promovent el reforç del teixit associatiu, la connexió de l'escola amb l'entorn i, en conjunt, un nou plantejament sobre com promoure i garantir un temps de lleure de qualitat per tots els infants.

Àmbit educació a temps complet

- Enriquiment temps lectiu
- Integració temps no lectiu
- Connexió escola-entorn
- Innovació educativa

Àmbit territorial

- Municipi
- Àmbit supramunicipal

Nivell educatiu

- Educació infantil (0 - 2 anys)
- Educació primària primer cicle (3 - 6 anys)
- Educació primària segon cicle (6 - 11 anys)
- ESO (12 - 15 anys)
- Formació post-obligatòria (> 16 anys)
- Formació d'adults

DESCRIPCIÓ

Principals característiques

El projecte d'extraescolars de l'entitat Paidos va més enllà de l'oferta d'un servei d'activitats extraescolars als centres d'educació primària de Sant Cugat. Es tracta d'un **model de gestió de les activitats extraescolars vinculades al teixit associatiu** que promouen la connexió de l'escola amb l'entorn.

Paidos actua **d'engranatge entre l'escola i les entitats del territori**, amb les quals estableix un conveni de col·laboració per a la realització de les activitats extraescolars dins el centre educatiu. La proposta de Paidos és oferir la coordinació pedagògica, la gestió operativa, el seguiment i l'estructura organitzativa, mentre que l'entitat del territori s'encarrega del programa de l'activitat, la metodologia i el personal tècnic.

Es tracta d'un **projecte obert**, permeable al context de cada escola, i en continua transformació.

El projecte es caracteritza pels següents elements claus:

- **Projecte compartit** entre escola i entorn: vinculació de les activitats al teixit associatiu
- **Pluralitat homogeneïtzada**: garantir una coherència entre les activitats extraescolars i el projecte educatiu de centre, establir coordinadors i referents comuns al centre per a afavorir la relació i comunicació amb les famílies.
- **Identificació dels infants amb el territori**: els infants realitzen activitats extraescolars gestionades per les entitats del territori i participen d'activitats de l'entitat vinculades al municipi.
- **Itineraris de continuïtat**: es garanteixen itineraris de continuïtat a les activitats més enllà de l'etapa escolar.
- **Més valor a l'aprenentatge psicosocial que a l'acadèmic**, i que es tradueix en una metodologia pròpia: adaptació de les activitats al ritme de l'infant, foment de la participació i del treball cooperatiu. Així mateix, la línia pedagògica que proposen es basa en: l'autonomia, la participació i el protagonisme de l'infant en el seu procés educatiu.

Actualment en el projecte es du a terme a 11 escoles, 9 públiques i 2 concertades i es realitzen un total de 30 activitats, de les quals, 22 estan vinculades a 18 entitats del territori. L'oferta d'activitats extraescolars vinculades a les entitats és molt variada amb activitats d'esport (Atletisme, bàsquet, futbol sala, handbol, karate, voleibol), activitats musicals i de dansa i activitats artístiques.

Els **destinatari**s de les activitats són tots els infants dels centres d'educació primària de Sant Cugat on es realitza el projecte. Enguany han estat 2.196 els infants que han participat a les activitats del projecte. Amb el focus en l'equitat, s'ofereixen 30 places becades per a la realització d'activitats extraescolars a cada centre educatiu.

Procés d'implementació

Paidos va tenir els seus inicis, l'any 1999 en què un grup de persones molt vinculades al teixit associatiu, i concretament, al moviment d'esplais de Sant Cugat, van començar a treballar al menjador d'una escola i a aplicar la metodologia d'esplai que duïen a la motxilla durant el temps de migdia.

El context que es van trobar a l'escola és un temps de migdia basat exclusivament en el moment de l'àpat i la vigilància al pati, sense cap estàndard de qualitat quant a lleure educatiu. És aleshores quan els monitors van començar a implementar activitats esportives i de lleure al temps de migdia sense cap cost. Davant dels bons resultats de les activitats en el temps de migdia, la direcció del centre va proposar als monitors que lideraven aquesta iniciativa passar a encarregar-se del temps de lleure de l'escola i, en aquell moment, es va crear l'associació Paidos.

La proposta de Paidos per encarar la gestió del temps de migdia partia d'una metodologia molt clara basada en una pedagogia activa que promou la participació de l'infant i l'esperit cooperatiu i democràtic.

Respecte a les activitats extraescolars però, la situació del centre era complexa:

- **Un monopoli de les activitats extraescolars quant a temàtica:** l'oferta d'activitats es limitava a l'aprenentatge musical i d'anglès, i a activitats esportives amb un caràcter molt competitiu. Es tracta d'un **projecte sense identitat**, basat purament en una oferta d'activitats basades en l'oferta i la demanda, i amb la concepció de les extraescolars com a un complement de l'educació formal.
- **Una manca de coordinació/lideratge i connexió entre les activitats extraescolars i els diferents agents que hi intervenen.** La situació interna de l'escola quant a les activitats extraescolars era molt heterogènia. Les activitats eren gestionades per diferents organitzacions: les activitats esportives eren gestionades a nivell municipal, les activitats musicals per una acadèmia, etc. Aquest fet provocava que les famílies tinguessin nombrosos referents per a cada activitat, programa i organització, i en dificultés la seva relació i comunicació.

A més d'aquesta situació concreta del centre, a nivell de municipi, l'any 1999 Sant Cugat hi va haver un gran creixement de població, amb l'atracció de persones amb rendes elevades, i hi havia la preocupació que el municipi esdevingués una ciutat dormitori, amb una possible desidentificació i pèrdua de valor amb el territori.

Davant d'aquest escenari, gran part del teixit associatiu, i l'entitat Paidos en especial, es va posicionar per l'aposta d'un projecte que vinculés l'escola amb l'entorn i que promogués la identitat amb el territori.

Per a la creació del projecte en l'àmbit d'extraescolars, Paidos va aprofitar el **model desenvolupat per l'Ajuntament en la creació de l'Oficina Municipal d'Esports**. Aquest model partia

d'una iniciativa que tenia l'objectiu d'agrupar tota l'oferta d'esports i desenvolupar-la a les escoles d'una manera més professional, ja que fins aleshores molts eren voluntaris de les AMPA que feien d'entrenadors esportius. Alhora, l'Ajuntament volia implementar un model esportiu més adequat a l'edat escolar, és a dir, garantir una evolució en l'aprenentatge, posar el focus en la formació de la persona, retardar els itineraris d'especialització, etc.

Paral·lelament, l'Ajuntament va establir un pacte amb les entitats esportives per a crear itineraris de continuïtat i que els infants poguessin continuar vinculats a l'associació en acabar l'etapa escolar.

Va ser arran d'aquesta iniciativa que Paidos va decidir traslladar el model a l'àmbit de les extraescolars en la seva globalitat.

Així mateix, en entrar a l'escola en el temps de tarda Paidos busca dotar d'estructura al projecte mitjançant la figura dels coordinadors d'activitats, oferir una coherència de les activitats extraescolars amb la línia pedagògica del centre i crear identitat en el territori amb la construcció d'un projecte compartit amb les entitats de l'entorn.

Funcionament del Programa

El projecte d'activitats extraescolars de Paidos s'articula a través de la connexió de l'Escola amb les entitats del territori per a la realització d'activitats extraescolars dins del centre educatiu.

Les AMPA contracten a Paidos per a la gestió de les activitats extraescolars i Paidos proveeix a l'escola d'un **projecte compartit** entre les famílies, equip directiu i entorn.

El mes de gener es comença a treballar en la proposta d'activitats del curs següent: es realitzen les enquestes de satisfacció a les famílies, es fa la valoració de les activitats que han funcionat per part de l'equip coordinador, es mesuren els paràmetres de qualitat, etc. I és a partir d'aquesta avaluació i de les noves propostes de l'entorn que es crea la nova proposta per el proper curs escolar. Aquesta proposta es passa per Comissió, formada per l'equip directiu i AMPA del centre, i, un cop aprovada, s'obren les inscripcions el mes de juny.

El vincle amb les entitats s'estableix a partir **d'un conveni de col·laboració** en què s'estableix quins són els rols i responsabilitats de cadascun: Paidos s'encarrega de la coordinació pedagògica, seguiment i estructura del projecte i l'entitat del territori de la coordinació tècnica del programa i provisió del personal tècnic de l'activitat. És precisament aquest un dels trets diferencials del projecte, ja que no es tracta de contractar als tècnics de les entitats per a que realitzin les activitats, sinó de convidar a les entitats per a què entri dins l'escola. Així mateix, Paidos comença a buscar entitats del municipi que facin activitats a la seva seu per a que es vinculin amb els centres educatius en la realització d'activitats en horari no lectiu. La idea és

que l'activitat que s'ofereix a l'escola no estigui sota el nom de Paidos sinó de l'entitat del territori en col·laboració amb Paidos.

La proposta de Paidos a les entitats és que **tractin als alumnes de l'escola com als seus membres**, de manera que formin part de l'entitat, surtin fora de l'aula i participin de les activitats en el municipi. D'aquesta manera, els infants no només realitzen una activitat sinó que passen a identificar-se amb l'entitat del territori.

Quant a les **activitats**, el missatge de Paidos és que les extraescolars siguin un **viver d'inquietuds**, que promoguin l'obtenció d'experiències i l'aflorament de nous interessos. Es planteja obrir el ventall d'activitats, trencant amb el monopoli d'activitats d'idiomes i esportives, com l'anglès i el futbol, tot diversificant l'oferta amb activitats artístiques, culturals, científiques i tecnològiques, de manera que els infants disposin de nous itineraris. En especial, les activitats ofertes es tenen el seu tret diferencial en l'aposta per la diversitat, el no treball per nivells escolars, i la finalitat educativa més enllà de la competitiva o de rendiment.

Agents implicats

L'**impulsor** inicial del projecte va ser l'equip de Paidos, actualment dins de Fundesplai, amb un lideratge compartit amb l'equip directiu dels centres educatius. El rol de Paidos és fer la gestió i coordinació pedagògica de les activitats extraescolars. Aquesta gestió i coordinació la garanteixen a través de dues figures clau: el coordinador de migdia i el coordinador de tarda.

Amb anterioritat al projecte, els coordinadors entraven a l'escola molt poques hores, cosa que comportava una desestructuració i manca de comunicació entre els programes i activitats del centre. Alhora, per tal de superar la manca d'espais de coordinació conjunta dins el centre, i per garantir una coherència entre les activitats extraescolars amb el projecte educatiu de centre i l'adequada interlocució amb les famílies, Paidos crea la figura del **coordinador pedagògic de centre**. Es tracta d'un coordinador que s'integra en el dia a dia de l'escola i assumeix la tasca de lideratge i figura referent del projecte.

El **coordinador de temps de migdia** pren aquest rol de lideratge, i entra a l'escola de 9:00 a 15:30 de dilluns a divendres, fomentant la continuïtat entre el lectiu i no lectiu: rep als infants i famílies pel matí, està en el centre per qualsevol incidència que pugui sorgir, els veu de nou a la tarda, moment en què entra el **coordinador de tarda**, que articula totes les activitats extraescolars. Ambdues figures contribueixen a augmentar la petjada de l'entitat a l'escola.

El **paper de l'Ajuntament** en el projecte ha estat, des dels seus inicis, el de **facilitador**. El paper de facilitador es concreta en el seu rol com a proveïdor d'espais, d'instal·lacions, i articulador de reunions entre els diferents agents. Destaca, en especial, el treball de l'Ajuntament com a agent conciliador amb les entitats perquè es vinculin al projecte. Així mateix, l'Ajuntament ha promogut, en el seu conjunt, que la pròpia ciutat construís un model propi en la gestió d'activitats extraescolars. Arran del model creat per Paidos, i amb l'acompanyament i facilitació de

L'Ajuntament amb el treball amb les AMPA i comissions de famílies dins dels centres, el projecte que començava en una sola escola ha esdevingut un projecte de ciutat.

Mecanismes per garantir l'equitat

L'objectiu del projecte d'activitats extraescolars de Paidos és el d'oferir un temps de lleure de qualitat i un itinerari de continuïtat als infants dels centres educatius de Sant Cugat. El finançament de les activitats extraescolars es fa a través de quotes a les famílies. No obstant això, el cost de les activitats suposava un perill d'exclusió a moltes famílies que no podien assumir-ne el cost.

Davant d'aquesta barrera d'accés per a moltes famílies, Paidos, fa 5 anys, va proposar a l'Ajuntament la creació d'un programa de beques autofinançat per ells. Paidos, va optar per a renunciar a un marge de benefici per tal de garantir un determinat nombre de places gratuïtes a les activitats. El programa es va presentar a l'Ajuntament i als centres educatius, en els que es proposava que per a cada activitat, amb una ràtio d'1-12, 2 places serien reservades per a alumnes becats. Paidos, conjuntament amb l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament i l'equip directiu del centre, valoraven quins alumnes tenien més necessitat de la beca, com era el cas dels alumnes becats en el temps de migdia o els de beques màximes.

Per a la gratuïtat d'aquestes dues places per activitat, Paidos així com l'entitat vinculada havien de renunciar a una part del benefici, fet que quedava establert en el format de convenis. Paidos va establir, des d'aleshores, com a condició específica, que tota entitat que volgués treballar en el projecte d'extraescolars s'hauria de vincular amb el programa de beques.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur del model

El Projecte d'Activitats Extraescolars de Paidos es crea amb el triple objectiu de coordinar els temps lectiu i no lectiu, dotar de coherència a les activitats amb el projecte educatiu de centre, i contribuir a la identificació de l'escola amb l'entorn.

El punt diferencial del projecte és fonamentalment el model de gestió i metodologia que ofereix Paidos quant a, per una banda, la **coordinació i entrada de les entitats a l'escola i per l'altra, la metodologia d'una pedagogia activa.**

Quant a beneficis del projecte s'identifiquen:

Per als infants: un temps de migdia i de tarda en què les activitats i temps s'adapten al seu ritme, s'obren espais de participació i es fomenta el treball cooperatiu. Alhora, gaudeixen d'una oferta d'activitats extraescolars que lluny d'enfocar-se en la millora del rendiment acadèmic tenen un objectiu educatiu més enllà, buscant l'exploració de nous itineraris. En relació amb aquests itineraris, un dels elements més rellevants quant a punt fort del projecte, és la garan-

tia d'una continuïtat de l'activitat que realitzen els infants més enllà de l'escola, amb l'oportunitat d'integrar-se en l'activitat pròpia de l'entitat en el municipi.

Per a les famílies: l'apropament dels projectes de l'escola i la millora de la comunicació amb les famílies és possible gràcies a la figura del referent de centre, que forma part de l'escola i fa el seguiment integral de l'infant tant en l'horari lectiu com en el no lectiu.

El bon funcionament del projecte i els seus beneficis són fruit fonamentalment de **3 elements clau que doten de força al projecte:**

- **La creació d'una identitat compartida del projecte: "Som Escola".** A través dels recursos pedagògics i organitzatius de l'equip de Paidos, el projecte s'ha integrat dins de l'escola, l'entitat és part de l'escola i, alhora, teixeix el vincle amb el seu entorn. Concretament, aquest vincle es tradueix en la creixent col·laboració de les entitats en els actes de l'escola, així com de l'escola en els actes respectius.
- **El recolzament de l'equip directiu.** El rol de l'equip directiu com a facilitador en la posta en marxa del projecte, en la realització de reunions i en l'aposta per un projecte comú vinculat amb l'entorn ha estat un element indispensable per al seu èxit.
- **El reconeixement de l'Administració.** L'aposta de l'Ajuntament pel projecte, l'articulació dels diferents agents i la creació d'espais de trobada compartits, ha garantit el creixement del projecte fins a ésser un projecte propi de ciutat.

Alhora, es poden identificar els següents **elements de millora i reptes de futur:**

- **La manca de continuïtat a la secundària.** En aquest sentit, Paidos il·lustra com la complexa situació dels instituts, a nivell d'organització dels temps i la situació d'un equip directiu desbordat, qüestiona la viabilitat del projecte en aquesta etapa. Així mateix, fins el moment, Paidos garanteix l'itinerari de continuïtat de l'infant amb l'entitat, en lloc de fer-ho amb l'institut. Paidos no descarta, però, la possible entrada a l'institut quan el projecte estigui més consolidat.
- **Les limitacions dels mecanismes d'equitat establerts.** L'Ajuntament considera que des del programa de beques s'estan cobrint les necessitats dels infants amb situacions més empobrides però que encara hi ha una franja d'infants que, tot i no està en situacions econòmiques tan desfavorides, no poden fer front al cost de les activitats. Per aquesta raó, està estudiant la creació d'un segon programa de beques per tal de donar resposta en aquest sector de població infantil.
- **La necessitat d'anar més enllà en la integració del temps lectiu i no lectiu.** Fins ara, la coherència i continuïtat de les activitats entre les classes i les activitats de tarda ha estat treballada únicament amb la preparació de les festivitats al centre. De cara el futur, Paidos es planteja utilitzar el temps de migdia com a espai per treballar en projectes conjunts amb el claustre i monitoratge, i participar en el disseny d'activitats compartides, de manera que hi hagi una continuïtat entre la part més acadèmica al matí i la de lleure al migdia.

ASPECTES RELLEVANTS PER AL MODEL D'ESCOLA A TEMPS COMPLET

El projecte d'Activitats Extraescolars de Paidos és una experiència innovadora en relació al model d'Educació a Temps Complet, en especial pel paper del projecte en la **connexió de l'Escola amb l'Entorn**, així com per la rellevància de l'equitat per garantir un temps de lleure de qualitat a tots els infants.

L'element clau i innovador d'aquesta experiència és la **conversió de l'escola aïllada del seu entorn a una escola entesa com a node d'una xarxa més extensa de la qual es nodreix**. Aquesta xarxa és formada per l'entorn socioeducatiu, del qual l'escola beu, col·labora i hi treballa conjuntament per a garantir un temps educatiu de qualitat als infants més enllà de l'horari curricular.

Aquest projecte, tot i néixer dins l'Escola, té un **ampli impacte als diferents agents de l'entorn, contribuint al reforç del teixit associatiu i a la creació d'un projecte de ciutat** que, sota la coordinació i suport de l'Ajuntament, crea identitat i vinculació amb el territori, i la consolidació d'una xarxa d'agents educatius actius i compromesos en un projecte compartit.

MÉS INFORMACIÓ:

Persona responsable del Projecte:

Jose González. Cap del Projecte de Paidos-Fundesplai.
Seu de la Fundació Catalana de l'Esplai:
Edifici Centre Esplai, Carrer Riu Anoia, 44-54, 08820 El Prat de Llobregat, Barcelona

josepaidos@fundesplai.org

Espai web del projecte:

<https://www.paidos.cat/serveis/Paidos/Extraescolars>